

Höstresa till Bohuslän 30/8 - 2/9 2017 med Svenska Fornminnesföreningen

Årets resa gick till västkusten, med början i Göteborg och Kungälv. Första besöket gjordes på **Göteborgs stadsmuseum** som främst är ett historiskt museum. I ca 12 000 år har människor funnits i Västsverige. Museet söker svar på frågan; Vilka spår, i landskapet, har människan lämnat efter sig? Vi kunde se föremål som rörde forntid, vikingatid, medeltid och "Göteborgs födelse". Vi såg bl a en yxa från bronsåldern och ett skelett, **Rolfsåkersmannen**. Han levde för ca 4500 år sedan.

En betydelsefull befästningsanläggning vid Göta älvs utlopp var **Gamla Älvsborgs** fästning eller **Älvsborgs slott** som började byggas på 1360-talet och var i bruk i 300 år. Idag är det en ruin som sågs, endast av de tappra. Regn och trappor gjorde att vissa avstod.

Besöket på **Gunnebo** uppskattades av många. Gunnebo slott lät uppföras av en förmögen privatperson, i slutet av 1700-talet. Arkitekten Carl Wilhelm Carlberg, påverkad av bl a Palladio, ritade en byggnad av stenskaraktär i furu och gran. Det blev den tidens mest uppmärksammade sommarresidens. En del av oss ville se slottet i nyklassisk stil och den formella trädgården omgiven av engelsk landskapspark. Andra var imponerade över att orangeriet nu byggs upp igen efter 200 år gamla ritningar. Många kom att stanna länge i köksträdgården. Utsikten från **Runde sten** var fin.

Hotellet vi bodde på alla nätterna var Fars Hatt i Kungälv. Därifrån gick färden dag två upp till **Strömstad**. På Strömstads museum var vi väntade. Där fick vi göra en tidsresa från medeltid till våra dagar. **Stora sillperioden** gav uppsving i ekonomin inte bara i denna stad utan längs hela Bohuskusten.¹ Stadsrättigheter erhöles år 1676. I staden byggdes det första varmbadhuset redan år 1786 med resultat att bl a kungligheter som Oscar I besökte staden. En annan kung som också kom till staden och **Blomsholm** var Karl XII i samband med kriget

¹ Sillperioder inträffade varje århundrade, varade i regel i några decennier och innebar att stora sillstim gick nära kusten. "Stora sillperioden" varade från 1747 till 1809.

mot Norge. Han fortsatte över gränsen till Fredrikstens fästning där han blev ”skutt och dräpt” 1718. I Blomsholm besökte vi den stora skeppssättningen, en av de största i landet. Området där vittnar om att havet gick mycket längre in i landet samt att här har länge funnits människor, så tidigt som 5500 - 4000 f Kr. Den stora domarringen och flera högar, bl a **Gröne hög** kunde vi se på väg till Skee. I **Skee kyrka** från 1100-talet såg vi ett vackert altarskåp från 1490-talet. Här finns också den **svarta madonnan** i täljsten (Originalen finns på SHM i Stockholm). En av deltagarna berättade om sin släkt som sedan 1600-talet bott och verkat i Skee.

Färden gick åter söderut, till **Vitlyckemuseum i Tanum**. Det är ett världsarvsområde som innehåller 500 hällristningslokaler. Där besöktes **Litsleby- och Vitlyckehällen** samt det fina moderna museet. Litsleby ligger 2 km från museet. Vi tittade bl a på ”Spjutmannen” Skandinavien största människoavbildning, över 2 meter lång. På Vitlyckehällen intill museet kan man se skepp, människor, djur, skålgropar och Sveriges äldsta bild av ett brudpar. Vi lärde oss att skålgropar troligen har flera olika betydelser.

Dagen avslutades med ett besök i **Gamla Svenneby kyrka**. En klenod med en interiör och ett korfönster som berörde. Klockstapeln var speciell. Den är sedan 700 år belägen högst uppe på en brant klippa intill kyrka. Klockringningen sker manuellt, nedanför klippan, via en kedja som hänger ner från tornet.

Ny dag, nya resmål. Vi besökte **Dragmarks klosterruin** där munkar tillhörande Premonstratenserorden från 1120 och som verkade här under högmedeltiden. Vår tidigare ordförande, Jan Svanberg, berättade om hur han som liten tillsammans med familjen tillbringat en sommar i Dragmark och att han som stadsbarn fick uppleva livet på landet.

Fiskebäckskil och Carl Wilhelmssons villa. Där blev vi guidade i såväl ateljén som i fiskeläget. Lunch åt vi i lokaler som vissa sedan kände igen från TV-serien Saltö. C. Wilhelmson (1833-1928) visade tidigt en konstnärlig talang och hade bl a Carl Larsson och Bruno Liljefors som lärare under sin utbildning. Han anses, för Bohuslän, vara det som Carl Larsson och Anders Zorn betydde som konstnärer för Dalarna. Till en början utgör hans motiv människor i hembygden. Oftast är det allvarliga kvinnor och barn som avbildas. Senare fångar han människens liv som fiskare och blir också porträttmålare. Karriären inom yrket avslutas med att han utnämns till professor vid Konsthögskolan i Stockholm. Huset i Fiskebäckskil som var ett sommarställe blev klart 1912 och avviker helt från ortens övriga bebyggelse. Det är ett brunt hus med vinröda knutar, högt uppe på en klippa, nära havet och med inspiration bl a från Kiruna kyrka och dess fönsterväggar.

Vi lämnade sedan det idylliska fiskeläget och på väg hem berättade och visade vår chaufför att han, för snart 40 år sedan, i sin dåvarande tjänst, blev kallad till den plats där Tjörnbron, natten till den 18 januari 1980 rasade och 7 fordon körde över kanten. 8 människor omkom.

Vår färd fortsatte till **Morlanda Säteri** och dess trädgård. Första ägaren levde redan på 1300-talet. Säteriet har haft patronatsrätt 1648 -1922, d v s rätt att utse kyrkoherde. I 350 år har gården ägts av familjen Bildt. Nuvarande trädgårdar har rötter långt bak i tiden, ända till 1600-talet. Idag kan man se spåren i buskar, blommor, murar och dammar.

Bohus fästning, på en klippa i Nordre älv, var ej tillgänglig för besökare den dagen vi var där. Vad vi ändå fick veta var att fästningen började byggas 1308. Syftet var att stärka Norges dåtida sydgräns. Fästningen har varit belägrad minst 14 gånger men aldrig blivit erövrad i strid. Fästningen har gett namn åt landskapet Bohuslän.

Kungälv's kyrka är en träkyrka i barockstil från 1680-talets början. Takmålningarna, som bl a skildrar den yttersta tiden, är gjorda av kyrkomålaren Erik Grijs.

Lödöse museum, ett arkeologiskt museum. Lödöse är platsen för en av Sveriges första och största medeltida städer. Arbetet med att finna Lödöse började med en smäll. Vid Järnvägsbygget 1905 sprängdes en kulle som visade sig innehålla rester av koret och kyrkogården till S:t Olofskyrkan. Det lär ha funnits 7 kyrkor men bara tre är lokaliserade. Fynd vid utgrävningarna är bland annat mynt, pilgrimsmärken,² glas och keramik. Det har funnits kloster, hospital och en kunglig borg i Lödöse.

Vid pennan

Yvonne Lédel

² Lödöse var en genomrese- och utskeppningshamn för pilgrimer.